

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА США

У статті розглянуто особливості сучасних інноваційних освітніх процесів у США. Проаналізовано психолого-педагогічні основи реформування професійної підготовки вчителів іноземних мов через поширення інформаційно-комунікаційних технологій у теорію і практику навчання. Наведено приклади інтеграції ІКТ у педагогічну освіту розкривають їх інноваційний потенціал.

В умовах інформаційного суспільства як етапу суспільного розвитку, що формується, у розвинутих країнах світу, починаючи з середини ХХ століття, інформація та комунікація стають головними виробничими силами, а економіка набуває інноваційного характеру. Ефективним засобом забезпечення науково-технічного та соціально-економічного прогресу виступає інформатизація, тобто постійне зростання обсягу наукових знань та інших даних у сфері праці та суспільного життя, що потребує добре налагоджених механізмів збору, обробки, розповсюдження і використання інформації у стрімко змінному світі.

В інформаційному суспільстві особливе значення надається якості праці, високо цінуються кваліфіковані фахівці, здатні та готові до участі в стратегічному плануванні. Чи не на перше місце виходить інноваційна діяльність у соціальній сфері, яка своїм змістом зорієнтована на людину. Стосується вона насамперед освіти, завдяки якій задовольняється потреба в людях, готових до життя у постійно змінюваному соціумі, налаштованих і здатних творити нове у своїй діяльності.

У контексті аналізу освітнього процесу в сучасному суспільстві є актуальним звернутися до досвіду країн, які вже пройшли значний шлях в умовах комп'ютеризованого життя. Це насамперед США, які є визнаним лідером у світі за рівнем інформатизації, показниками добробуту громадян, розбудови громадянського суспільства. В американській науці накопичені фундаментальні філософські, педагогічні та психологічні дослідження особливостей інформаційного суспільства і реформування освітнього процесу в теорії й на практиці.

Метою статті є вивчення особливостей інноваційних освітніх процесів в інформаційному суспільстві США й аналіз психолого-педагогічних основ реформування професійної підготовки вчителів іноземних мов через поширення інформаційно-комунікаційних технологій.

Особливо цікавими для розгляду психологічних основ розвитку особистості в умовах інформаційного суспільства визнано постулати, сформульовані Г. Гарднером, автором теорії множинного інтелекту. Аналізуючи компоненти освіти, він зазначає, що як засіб придбання інформації людиною можуть бути використані множинні здібності, пов'язані з тим чи іншим інтелектом. З дев'яти видів інтелекту, що виділяє Г. Гарднер, у сучасному технологічному суспільстві, яке характеризується широким діапазоном ролей і вмінь, головну роль відіграють логіко-математичні знання, ціняться деякі види лінгвістичних здібностей та зростає значення внутрішньо-особистісних знань [1: 386-391].

Зміцнення акцентів відносно окремого інтелекту пов'язане, зокрема, з появою комп'ютерів та інших сучасних технологій, що вимагає застосування логіко-математичних здібностей значно більшою мірою, ніж це властиво людям індустріальної епохи. Життя в комп'ютеризованому світі потребує також комбінації логіко-математичного інтелекту з іншими його видами, наприклад, з лінгвістичним, оскільки в умовах загальної доступності будь-якої інформації від того, хто навчається, очікується не вміння репродукувати інформацію у формі засвоєного тексту, а здатність абстрагуватися від тексту, синтезувати й висловлювати свої судження про нього, а також знаходити нові доводи й аргументи, які замінять існуючу мудрість. У сучасній освіті на передній план також висувається внутрішньо-особистісний інтелект, оскільки суттєво зростає ступінь самостійності студента/учня в освіті й відповідно рівень залежності її якості та кількості від його власних планів, знань про те, що він хоче і як цього краще досягти, від прийняття важливих життєвих рішень.

В освітній системі наразі дещо зменшується роль між особистісного інтелекту: сприйняття людиною інших як унікальних особистостей, здатність створювати стійкі зв'язки з одним наставником, вміння добре розумітися з людьми, сприймати їхні сигнали і правильно на них реагувати здаються не такими важливими, як у минулому. Але, на думку дослідника, міжособистісні відносини залишаються важливими в деяких освітніх контекстах. Наприклад, значна частина успіху вищої освіти, як у точних науках, так і в гуманітарних, залежить від стійких зв'язків між професором й обдарованим студентом. Хоча в основі появи таких відносин може лежати інтелектуальна здібність неособистісного характеру, збереження цього зв'язку протягом тривалого часу відіграватиме важливу роль у подальших професійних успіхах молодого колеги.

Інші інтелектуальні здібності (музичні, просторові, тілесно-кінестичні, натуралістичні) залишаються для позааудиторних і додаткових занять у вільний час за умов наявності бажання та достатніх коштів.

Оскільки сучасні американські школи вже багато років йдуть шляхом інформаційної освіти, у суспільства була змога осмислити їх характеристики, визначити сильні та слабкі сторони. Дослідники усвідомили, що з розвитком інформаційного суспільства з'являється тенденція робити акцент лише на певних аспектах розуму й віддалятися від духовного та етичного життя. Наприклад, М. Маккобі та Н. Модіано проголошують, що скільки сучасна людина набуває з розвитком здатності формулювати, роздумувати й кодувати все більше й більше складної, необхідної їй інформації, стільки ж вона, ймовірно, й втрачає зі зниженням чуттєвості до людини й подій [1: 407].

Автори опублікованих результатів дослідження "Освіта без кордонів" ("No Limits to Learning") у якості засобу вирішення різних проблем, з якими зіткнулося інформаційне суспільство, рекомендують інноваційне навчання як таке, при якому люди спільно планують, до чого прийде світ у майбутньому, а також спільно діють для того, щоб використати всі можливості. Дослідники зазначають, що головними ознаками інноваційного навчання є інтеграція, синтез і розширення обріїв; воно

призводить до критичного розгляду традиційних уявлень, які стоять за звичним стилем мислення і діями, в результаті чого відбуваються необхідні зміни [1: 421].

Інноваційне навчання розвиває мислительний процес людини, відтворюючи цілісне уявлення про реальність, а не її окремі фрагменти. Дослідник інноваційного і творчого мислення Дж. Адер також вважає, що метою інноваційного навчання є формування інноваційного мислення, яке уможливило тріаду інноваційного процесу: продукування нових ідей – оцінювання – їх розвиток та втілення [2: 41].

В інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки вчителя іноземних мов (ІМ). Він повинен уміти спрямовувати навчально-виховний процес на особистість вихованця, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен учень мав необмежені можливості для самостійного та високоєфективного розвитку в умовах комбінації логіко-математичного, лінгвістичного, внутрішньоособистісного та міжособистісного інтелекту. А це у принципово інших вимірах визначає проблематику і зміст професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність і відповідно на пошук нових підходів до підготовки майбутнього вчителя.

Могутнім інструментом стимулювання й організації інноваційної діяльності вчителя ІМ в умовах інформаційного суспільства визнані внутрішні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Можливості використання ІКТ у навчанні іноземних мов у цілому визначаються їх здатністю до імітації мовленнєво-мисленнєвої діяльності людини з переробки текстової інформації та до репродукування окремих аспектів професійної діяльності людей. Тому дослідження можливостей ІКТ базуються на визначенні того, що "людське пізнання й поведінка можуть репродукуватися логічними й лінгвістичними засобами комп'ютера" [3: 26].

На сучасному етапі найбільш конструктивними вважається підхід, згідно з яким комп'ютер не слід протиставляти викладачеві, а доцільно розглядати його як засіб підтримки професійної діяльності того, хто навчає. Така позиція обумовлена ще й тим, що принцип переважних можливостей, який домінував довгий час в економіці, був замінений у 80-ті роки на принцип взаємодоповнюваності здібностей людини і можливостей машини, сформульований Н. Джордано [4: 240-245].

У педагогічній та методичній літературі наводиться достатньо великий перелік функцій викладача ІМ, що реалізуються засобом комп'ютера, зокрема, комунікативна, організаційно-стимулююча, інформативна, тренувальна, управлінська, контролююче-корегуюча функції, що забезпечує значне скорочення часових затрат викладача і тим самим вивільняє час і сили для інноваційної діяльності [5: 28].

Розглядаючи інноваційний потенціал комп'ютерних технологій як здатність забезпечувати протягом тривалого часу корисний результат від свого використання, деякі вчені застерігають проти перетворення комп'ютерного навчання у псевдонововведення [6: 25]. Це трапляється тоді, коли інноваційним потенціалом не володіють способи його включення в навчальний процес, що не дає змоги використати його основні можливості.

Тому американські дослідники (С. Maddux, D. Johnson, J. Willis) запропонували дихотомію використання ІКТ в освіті, в якій два протилежні шляхи описуються як тип І і тип ІІ. Застосування ІКТ типу І спрямовано на те, щоб полегшити, прискорити виконання завдання або зробити його більш ефективним, при цьому продовжуючи навчання традиційними способами. Тип ІІ, з іншого боку, намагаються вживати нові, кращі методи викладання й учіння, які б не існували без ІКТ. Тип ІІ використання ІКТ має трансформувати процес навчання в аудиторії, дозволити вчителям користуватися ІКТ для того, щоб "робити по-іншому" [7: 171].

Саме тип ІІ використання ІКТ є тим інноваційним простором, у якому вчитель ІМ може реалізувати свою інноваційну діяльність у нових педагогічних умовах:

- 1) учитель отримує можливість постійного оновлення навчального матеріалу завдяки використанню в процесі навчання сучасних автентичних електронних документів та інших інтернет-ресурсів;
- 2) учитель може адаптувати й доповнювати вже закладені у базу даних програми матеріали, не тільки узгоджуючи їх із віковими особливостями та інтересами учнів, але й інтегруючи зміст програм у соціокультурне середовище учнів;
- 3) учитель за допомогою ІКТ надає учням, з одного боку, більше автономії (фізичної, соціальної, лінгвістичної та когнітивної), а з іншого – "соціалізує" процес навчання, дозволяючи зробити його результат доробком багатьох зацікавлених осіб (через роздруковування матеріалів, роботу в мережі Інтернет), а також створювати колективні творчі роботи групами учнів не тільки одного класу, а навіть навчальних закладів, розташованих у різних містах і країнах.

На думку американських дослідників проблеми інтеграції ІКТ у процес професійної підготовки вчителів (N. Wentworth, R. Earle, M. Connell), на сучасному етапі найбільш інноваційно продуктивним в контексті викладання ІМ є підготовка майбутніх учителів ІМ до застосування таких навчальних інструментів нового покоління, як вебквести (webquests), електронні щоденники (blogs), електронні портфелі (e-portfolio) і подкасти (podcasts) тощо [7: 33].

Вебквест є навчальним інструментом, за допомогою якого здійснюється пошукова діяльність, в якій інформація для інтеракції учнів і вчителя – повністю або частково – запозичується з ресурсів Інтернету. Автор ідеї вебквестів Б. Додж зазначає, що вебквести допомагають учням зосередитися на використанні інформації та підтримують високий рівень інтелектуальної діяльності. Вебквести також розуміються як короткострокові або довгострокові Інтернет-проекти, які підготовлені вчителем або/та учнями й мають чітку структуру [8: 54].

Електронний щоденник – це зразок соціального програмного забезпечення, який уможливує підключення, спілкування і співпрацю між людьми в режимі онлайн. Він може існувати у вигляді вебсторінки, на якій регулярно з'являються нові записи особистого або професійного характеру (коментарі, ідеї, роздуми), які супроводжуються малюнками або фото, аудіо та відеорядом. Більшість електронних щоденників відкриті читачам, на них можна залишити свої коментарі, створити онлайн-спільноту навколо цікавої теми [8: 87].

Подкасти є аналогом радіо або телешоу, на відміну від яких подкаст, який вас зацікавив, можна прослухати або подивитися будь-коли в Інтернеті. Подкаст може бути автентичним або створеним спеціально для тих, хто вивчає мову, присвяченим будь-якій темі та містити музику і відео.

Використання подкастів у навчанні ІМ здебільшого передбачає практику в аудіюванні мовлення інших людей або продукування власних подкастів. Подкасти набувають особливого поширення у професійній підготовці майбутніх учителів у вигляді аудіо або відеозаписів лекційного матеріалу, фрагментів уроків, дискусій із методичної проблематики, які студент може загрузити на свій комп'ютер або MP3 плеєр для самостійного опрацювання [8: 98].

Електронні портфелі розробляються з метою проведення комп'ютеризованого оцінювання, у тому числі в режимі онлайн. Електронні портфелі є подібними до традиційних, оскільки вони також складаються з робіт студента/учня, але виконанні в електронному форматі. Це можуть бути текстові документи, відео, аудіоматеріали, електронні щоденники або вебсайти, які демонструють рівень досягнень того, хто навчається, не тільки у формальному навчальному середовищі, але й у позааудиторній роботі [8: 119-121].

Отже, з огляду на досвід американської педагогічної освіти можна зробити висновок щодо перспектив дослідження: для здійснення результативно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя ІМ до інноваційної діяльності в умовах інформаційного суспільства (рис. 1) слід спрямувати цілі, зміст, структуру і сам процес викладання дисциплін професійно-педагогічного циклу на постійний розвиток та саморозвиток як учня, так і майбутнього вчителя, стимулювати активність студента через поширення ІКТ як інструменту творчої навчальної-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності.

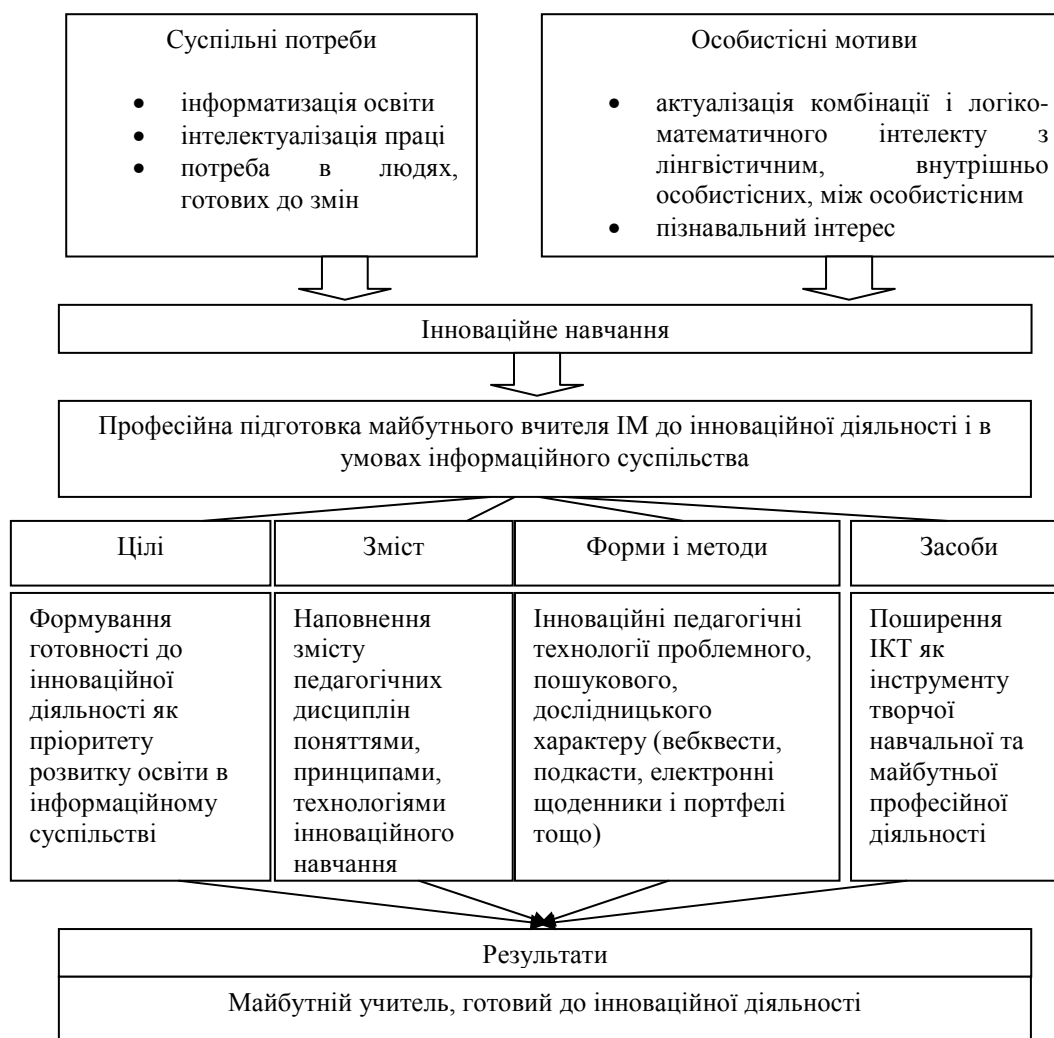

Рис. 1. Схема професійної підготовки майбутнього вчителя ІМ до інноваційної діяльності

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гарднер Г. Структура разума: теория множественного интеллекта / Пер. с англ. – М.: ООО "И.Д. Вильямс", 2007. – 512 с.
2. The Concise Adair on Creativity and Innovation / Ed. By Neil Thomas. – New Delhi: Viva Books Private Limited, 2006. – 115 p.
3. Bailin A. Artificial Intelligence and Computer Assisted Language Instruction: A Perspective // CALICO Journal. – 1988. – Vol. 5. – № 3. – P. 25-51.
4. Ергономика / Под ред. В.В. Адамчука. – М.: Юнити, 1999. – 254 с.
5. Карамышева Т.В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера в вопросах и ответах. – СПб: Издательство "Союз", 2001. – 192 с.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
7. Integrating informational technology into the teacher education curriculum: process and products of change / N. Wendworth, R. Earle, M. Connel, editors. – New York: The Haworth Press, Inc., 2004 – 188 p.
8. Dudeney G., Hockly N. How to teach English with technology / Series editor: Jeremy Harmer. – Harlow: Pearson Education Limited, 2007. – 192 p.

Самойлюкевич И.В. Профессиональная подготовка учителей иностранных языков к инновационной деятельности в условиях информационного общества США.

В статье рассматриваются особенности современных инновационных образовательных процессов в США. Автор анализирует психолого-педагогические основы реформирования профессиональной подготовки учителей иностранных языков путем внедрения информационно-коммуникационных технологий в теорию и практику обучения. Приведенные примеры интеграции ИКТ в педагогическое образование раскрывают их инновационный потенциал.

Samoylyukevych I.V. Foreign Language Teacher Preparation for Innovative Activity in the US Information Society.

The article deals with the peculiarities of contemporary innovative educational processes in the USA. The author analyses the psychological and pedagogical foundations for reforming the system of foreign language teacher preparation through the ICT integration. The given examples of ICT integration into the pedagogic education disclose their innovative potential.